

TIEPOLO (1696-1770)

V osmnáctém století benátské malířství znovu získá svoji dávnou nádheru a slávu. Původcem úspěchu se stává člověk, jenž pochází z chudé rodiny, Giovanni Battista Tiepolo. Jeho současníci ho přirovnávají k Veronesovi a Tiepolo se skutečně inspiroval díly zmíněného

mistra, aby nakonec vytvořil originální a rafinované umění, jehož si cení na šlechtických i královských dvorech po celé Evropě. Po letech práce pro slavné rody umírá malíř na dvoře španělského krále, kde patřil mezi nejváženější umělce. Zanechal po sobě rozsáhlé dědictví.

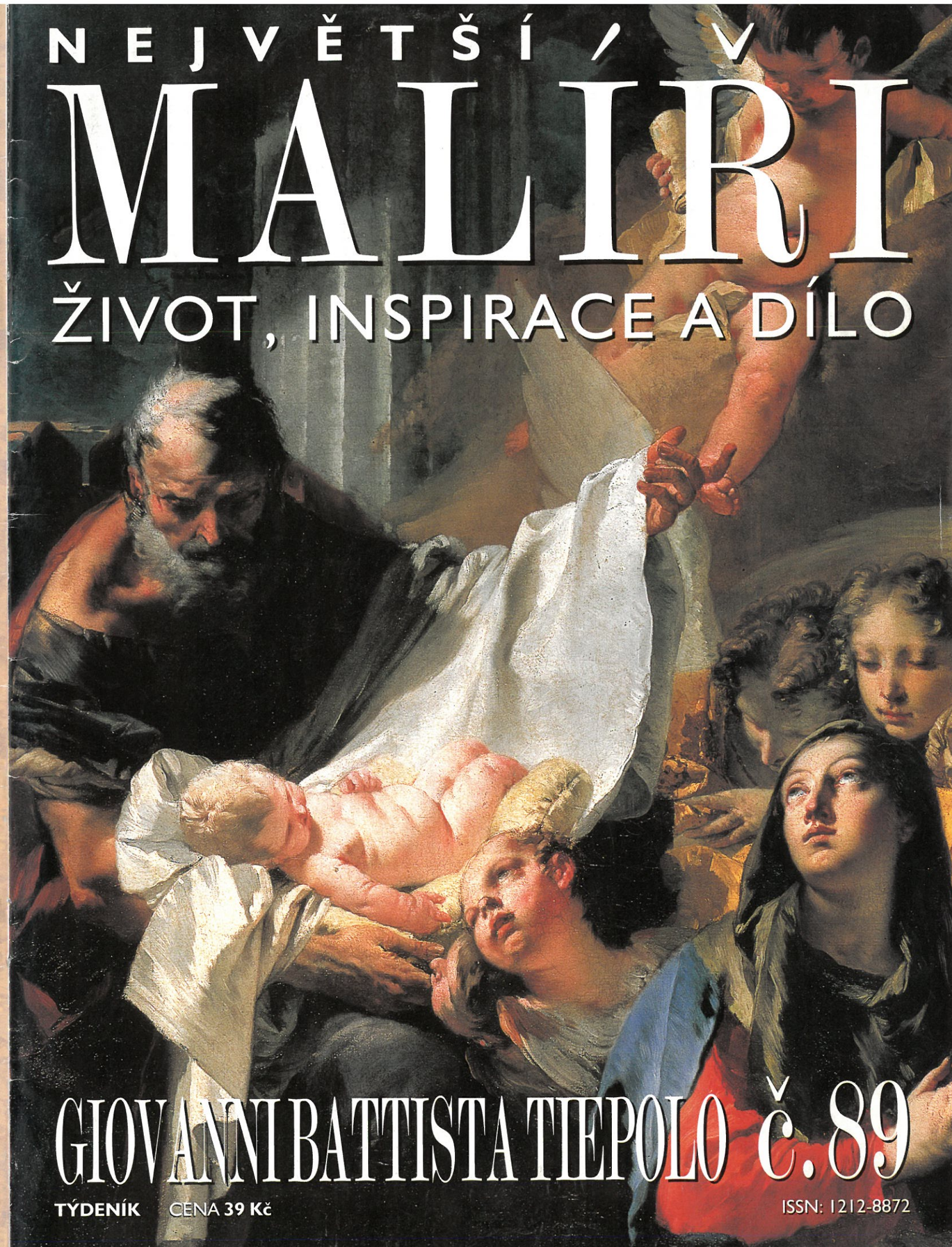
Čtyři sta pláten, dvacet dekoračních souborů, šest set kreseb, to vše svědčí o geniálním nadání subtilního představitele benátského rokoka, stylu, který představuje půvabné pokračování italského baroka. Tiepolo vděčí za popularitu svému kreslířskému nadání a nádherným vyobrazením nebe. Není divu, že se proslavil jako malíř plafondů. Bohatí měšťané a šlechtici, kteří si u Tiepola objednali fresky, přivítají ve svých palácích nekonečně hluboké nebe, se všemi zázraky, jež k němu patří.

◀ MADONA
A DĚTÁTKO
UKAZUJÍ SVATÉMU
ŠIMONOVÍ STOCK
okolo r. 1746-1749
65 x 41 cm
Louvre, Paříž

NEJVĚTŠÍ / MALÍŘI ŽIVOT, INSPIRACE A DÍLO

GIOVANNI BATTISTA TIEPOLO č. 89

TÝDENÍK CENA 39 Kč

ISSN: 1212-8872

GIOVANNI BATTISTA TIEPOLO

OBSAH

TIEPOLŮV ŽIVOT str. 3

DÍLO str. 8

Davidův triumf – okolo r. 1716	str. 8
Moc krasomluvy – okolo r. 1724-1725	str. 10
Výuka Panny Marie – okolo r. 1732	str. 12
Jupiter a Danae – okolo r. 1734-1736	str. 14
Nalezení Mojžíše – okolo r. 1740	str. 16
Hostina Antonia a Kleopatry – okolo r. 1742-1743	str. 18
Kristus v zahradě Getsemanské – okolo r. 1745-1747	str. 20
Poslední přijímání svaté Lucie – 1748-1750	str. 22
Alegorie manželství – 1758	str. 24
Sláva Španělska – 1762-1766	str. 26

TIEPOLO A JEHO SOUČASNÍCI str. 28

TIEPOLO VE SVĚTOVÝCH MUZEÍCH str. 31

AUTOŘI FOTOGRAFIÍ:

Obálka: AKG/Cameraphoto; str. 3: AKG Paris; str. 4: Bridgeman Art Library; str. 5: nahoře: RMN, uprostřed: Bridgeman Art Library; str. 6: uprostřed: Bridgeman Art Library, dole: Scala; str. 7: nahoře: Bridgeman Art Library, uprostřed: RMN; str. 8: Scala; str. 9: RMN; str. 10 a 11: Scala; str. 12: vlevo: Scala, vpravo: Bridgeman Art Library; str. 13: AKG Paris/Cameraphoto; str. 14: nahoře: Scala, dole: RMN; str. 15: Bridgeman Art Library; str. 16 a 17: AKG Paris; str. 18: Bridgeman Art Library; str. 19: RMN; str. 20: nahoře: Scala, dole: RMN; str. 21: AKG Paris/Cameraphoto; str. 22: Bridgeman Art Library; str. 23: Scala; str. 24: AKG Paris/Cameraphoto; str. 25: AKG Paris; str. 26: Scala; str. 27: nahoře: AKG Paris/Cameraphoto, dole: Scala; str. 28: nahoře: RMN, dole: Scala; str. 29: nahoře: RMN; str. 30: nahoře: Bridgeman Art Library, uprostřed a dole: RMN; str. 31: uprostřed: RMN; str. 32: RMN.

DISTRIBUCE

WillMark CZ s.r.o.
Hybérská 32
110 00 Praha 1
e-mail: maliri@willmark.cz

NEJVĚTŠÍ MALÍŘI

Vydavatel:
Eagle Moss International

Redaktorka českého vydání:
Martina Špačková

Adresa redakce:
Inverze, Podvinný mlýn 669
190 00 Praha 9
e-mail: maliri@inverze.cz

Vytisknuto v Polsku

PŘEDPLATNÉ, CHYBĚJÍCÍ ČÍSLA A POŘADAČE

SEND Předplatné s.r.o.
Antala Staška 80, P.O. BOX 141, 140 21 Praha 4
Tel.: 02/61 00 6609, Fax: 02/61 00 6563
e-mail: send@send.cz; www.send.cz

15 výtisků + jeden pořadač ZDARMA 585,- Kč
30 výtisků + dva pořadače ZDARMA 1131,- Kč, (platíte 29 výtisků)
60 výtisků + čtyři pořadače ZDARMA 2184,- Kč, (platíte 58 výtisků)
Pořadače obdržíte max. do 8 týdnů po uhrazení předplatného.

Předplatné a chybějící čísla můžete uhradit složenkou typu C, kterou obdržíte na každé poště. Jako adresáta vyplíte firmu SEND Předplatné s.r.o. a jako odesílatele uvedte čitelně Vaši adresu. Do zprávy pro příjemce na druhé straně složenky napište Největší malíři a požadovaná čísla. Jako částku uveďte jednu z výše uvedených možností podle typu předplatného. Jednotná cena za každý starší výtisk časopisu je 44 Kč včetně poštovného a balného.
Zastoupení na Slovensku: L.K. Permanent, s.r.o., p.p. 4, 834 14 Bratislava, tel.: +421 7 444 537 11, fax: +421 7 443 733 11, e-mail: lkperm@lkpermanent.sk

Na obálce:
KLANĚNÍ SE DĚTÁTKU – DETAIL

okolo r. 1732; 228 x 160 cm
Bazilika sv. Marka, Benátky

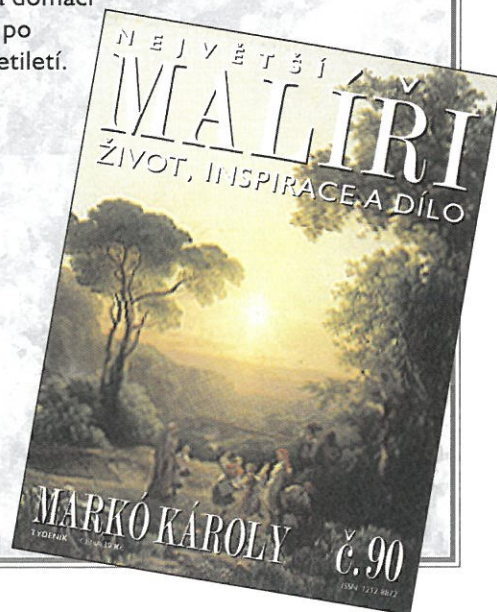
KOLEKCE

Nové číslo představuje každý týden na 32 stranách umělce, který se zapsal do epochy, v níž žil. Každý sešit této série obsahuje dokonalé reprodukce, biografii, vysvětlení týkající se nejvýznamnějších děl a komentáře, jež umožňují porozumět jejich genezi. Týden po týdnu, sešit za sešitem si sami vytváříte skutečnou uměleckou knihovnu.

Kolekce obsahuje nejvýznamnější směry v dějinách umění – impresionismus, romantismus, baroko a současnost. Jednotlivá čísla lze ukládat do speciálních pořadačů, které jsou již v prodeji.

V PŘÍŠTÍM ČÍSLE: MARKÓ KÁROLY (1791-1860)

Je význačná osobnost maďarského krajinářství 19. stol. Převážně tvořil obrazy s mytologickou tematikou v klasicistickém stylu. Jeho umění mělo vliv na domácí krajinářství po mnoho desetiletí.

▲ GIOVANNI BATTISTA TIEPOLO: SCIPIOVA ZDRŽENLIVOST

nedatováno; 55,5 x 96 cm
Louvre, Paříž

Pittoni, jenž vdělí Riccimu za mnohé, je jedním z nejskvělejších benátských rokokových umělců.

Benátská církev také zchudla, srovnáme-li její stav se situací v sedmáctém století. Má ovšem ještě dostatek prostředků, aby si objednávala náboženské fresky a obrazy u velkých benátských malířů, v jejichž čele stojí Tiepolo. V polovině osmnáctého století dosud nedošlo k naprostému úpadku Benátské republiky. Žije v ní 142 000 obyvatel, kteří pokračují v tradici přepychu a radováněk. Rozmanité slavnosti se tu odehrávají po celý rok. Jednotlivé náboženské a státní svátky se střídají s obyčejnými zábavami. Nejdůležitější je karneval, jenž začíná den po vánocích a trvá řadu týdnů. V té době lze v každou denní i noční dobu potkat obyvatele města v maskách. Ve svých převlecích

se vydávají do divadla, na koncerty či do opery. Benáťané totiž milují hudbu a veřejné i soukromé koncerty se v rodném městě Antonia Vivaldiho (1678-1741) odehrávají velice často. „Zpívá se na náměstích, v ulicích i na kanálech. Zpívají kupci, když prodávají své zboží, zpívají dělníci vycházející z práce, zpívají gondoliéři čekající na zákazníky. Podstatou národního charakteru je radost, podstatou jazyka žert,“ poznamenává benátský spisovatel Carlo Goldoni (1707-1793), jenž zreformuje italské drama.

Jde o poslední bezstarostná léta suverénních Benátek. Kolem roku 1790 státní dluh dosahuje sto miliónů dukátů. Od roku 1796 se benátské teritorium stává dějištěm bojů mezi rakouskými a francouzskými vojsky. Nadchází konec. V roce 1797 abdikuje poslední dóže a Benátská republika ztrácí svoji nezávislost. Bonaparte ji odevzdá Rakušanům.

TIEPOLO VE SVĚTOVÝCH MUZEÍCH

FRANCIE

PAŘÍŽ • Louvre – Musée Cognacq Jay

IRSKO

DUBLIN • National Gallery of Ireland

ITÁLIE

BENÁTKY • Galleria dell'Accademia – Bazilika svatého Marka – Museo di Ca'Rezzonico – Kostel San Stae – Kostel Santi Apostoli – Kostel Santa Maria della Fava – Palác Sandi

FLORENCIE • Gabinetto dei Disegni e delle Stampe

VICENZA • Museo Civico d'Arte e Storia

NĚMECKO

BERLÍN • Gemäldegalerie

HAMBURG • Kunsthalle

MNICHOV • Alte Pinakothek

STUTTART • Staatsgalerie

WÜRZBURG • Arcibiskupský palác

RUSKO

SANKT PETERBURG • Ermitáž

USA

BOSTON • Museum of Fine Arts

WASHINGTON • Metropolitan Museum of Art – National Gallery of Art

ŠPANĚLSKO

MADRID • Museo del Prado – Palacio Real

ŠVÉDSKO

STOCKHOLM • Nationalmuseum – Stockholms Universitets Konstsamlingar

VELKÁ BRITÁNIE

EDINBURGH • National Gallery of Scotland

LONDÝN • Courtauld Institute Galleries – National Gallery

OXFORD • Ashmolean Museum of Art

později také v Boloni. Poté se společně se svým švagrem, malířem Pellegrinim, vydává do Francie, kde mají dekorovat plafond Královské banky. Rosalba Carrierová umí pobytu v Paříži využít. Maluje řadu portrétů, ale především se seznámí a spřátelí s Watteauem, jenž si velice cení jejích miniatur.

Jejím důstojným nástupcem a pokračovatelem umění miniatury a pastelu se stane Lorenzo Tiepolo. Ve společnosti Rosalby Carrierové lze potkat také Sebastiana Ricciho a jeho synovce Marca Ricciho (1676-1730), rovněž malíře. Ve stejných kruzích se pohybuje i rytec Anton Maria Zanetti (1680-1767), kterého s Tiepolem spojuje zájem o rytiny a sbírky umění. Zanetti doprovázel Pellegriniho a Rosalbu Carrierovou do Paříže roku 1720. Zmíněné cesty se účastnil také další benátský malíř Giovanni Battista Pittoni (1687-1767), jehož styl se po návratu z Francie vyvíjí směrem k rokoku.

LESK A BÍDA BENÁTEK

V osmnáctém století sahá působnost benátské kultury mnohem dále než její politický a ekonomický vliv, který poněkud slábne. Benáťští malíři a rytci pracují na královských a knížecích dvorech po celé Evropě. Město, zbavené koloniálního impéria, však přestalo být obchodní velmocí a musí se spokojit s příjmy z aktivit na kontinentě. Finanční poměry republiky jsou žalostné.

TIEPOLETTA, SYN HODNÝ SVÉHO OTCE

Benáťčané říkají Giovanni Domenicovi Tiepolovi (Giandomenicovi) Tiepoletto, čili malý Tiepolo. Z malého Tiepola se stane velký malíř. Jeho originální nadání se poprvé projeví při realizaci fresek v arcibiskupském paláci ve Würzburgu. Po návratu do Itálie Giovanni Domenico rovněž dokazuje, že má již zcela svébytný styl. Maluje fresky podle vlastních koncepcí, které se liší od manýry jeho otce. Do svých děl uvádí karnevalové scény a výjevy z divadelních představení, jež se stanou jeho specialitou. Po otcově smrti se bratr Lorenzo

rozhodne zůstat ve Španělsku, Giovanni Domenico se však raději vrátí do Benátek, kde udělá velkou kariéru. Umírá na počátku devatenáctého století, stane se tedy svědkem úpadku Benátské republiky.

▼ GIOVANNI DOMENICO TIEPOLO:
KARNEVALOVÁ SCÉNA (ANEB MENUET)
80 x 112 cm
Louvre, Paříž

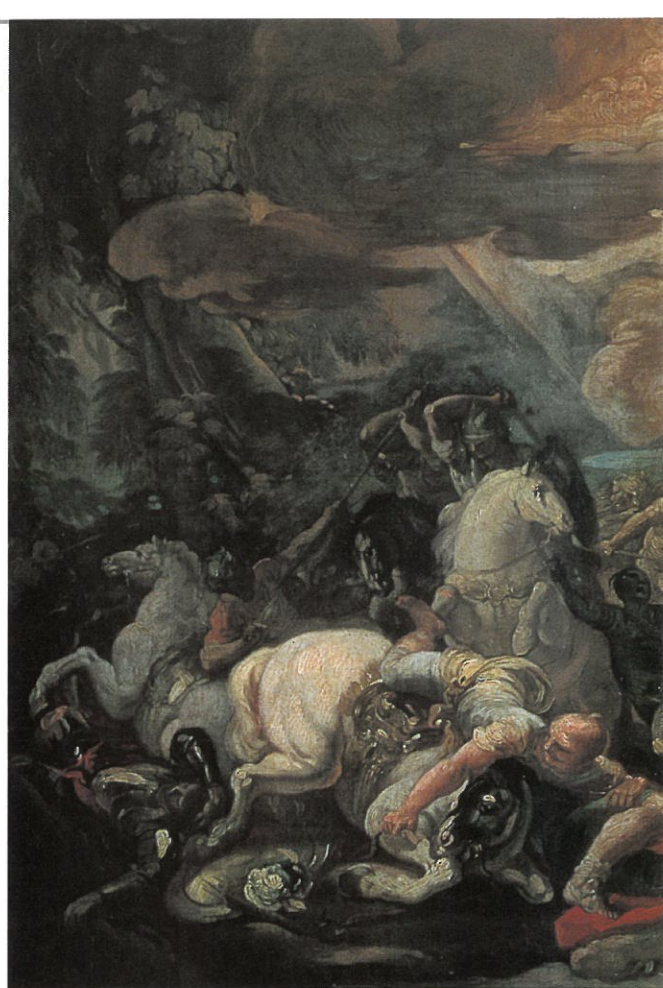
▲ ROSALBA CARRIEROVÁ: PORTRÉT
MLADÉ ŽENY S OPIČKOU
nedatováno; 55 x 42 cm; pastel
Louvre, Paříž

Rosalba Carrierová často pracuje pastely. Tato technika se výborně hodí především pro malování portrétů, neboť lehké sfumato zjemňuje kontury.

„Jeho malířská euforie zcela přirozeně koresponduje se slavnostní atmosférou Benátek XVIII. století.“

ALAIN BUISINE, FRANCOUZSKÝ SPISOVATEL,
1996

CORRADO
GIAQUINTO:
SVATÝ JAKUB
ODRÁŽÍ MAURY
BĚHEM BITVY
DEL CLAVIJO
okolo r. 1754-1767
77 x 123 cm
Musco Real Academia de
Bellas Artes, Madrid
Ital Giaquinto, jenž
v letech 1753-1762
pobýval na dvoře
španělského krále, je
jedním z představitelů
evropského rokoka.

Giovanni Battista Tiepolo

Tiepolo přichází na svět v Benátkách, v chudé čtvrti nazvané Castello. Jeho rodina není nijak spřízněná se slavným rodem Tiepolů z něhož pocházejí dva z dóžat. Jedině díky vlastnímu nadání a práci se Giovanni Battista stane oblíbeným malířem benátských nejvyšších vrstev. Když ho v roce 1762 uvede španělský král ke svému dvoru, je již Tiepolo jedním z nejslavnějších a nejbohatších evropských umělců.

Giovanni Battista Tiepolo se narodil 5. března 1696 jako šesté dítě Domenica Tiepola, námořního kapitána a kupce. Příští malíř otce v podstatě nepozná, ten totiž umírá 10. března 1697, kdy je malému Giovannimu Battistovi sotva rok.

OSLIVÝ ÚSPĚCH

Podrobnosti týkající se malířova dětství neznáme. Víme jen, že ho vychovává Orsetta, jeho matka, a že kolem roku 1710 přichází do ateliéru malíře Gregoria Lazzariniho (1655-1730), proslulého po celé Evropě svými portréty a historickými obrazy. Všeobecně se sice soudí, že Lazzarini měl na Tiepolův umělecký rozvoj jen nevelký vliv, ovšem je třeba přiznat, že ho přinejmenším naučil kreslit a vštípil mu obdiv k Veronesovi (1528-1588) a Tintorettovi (1518-1594). Především ale Lazzariniho sláva a velké množství objednávek, s nimiž pracuje jeho ateliér, zprostředkují mladému umělci kontakt s velkými benátskými rodinami, z nichž bude

▲ AUTOPORTRÉT
SE SYNEM
GIOVANNIM
DOMENICEM
1750-1753
freska (detail)
Arcibiskupský palác,
Würzburg
Autorským podpisem
na freskách
z Würzburgu jsou
podobizny Tiepola
a jeho syna, který byl
jeho hlavním
spolupracovníkem při
realizaci tohoto díla.

později pocházet většina jeho zákazníků. Studium u Lazzariniho se tedy stává první etapou Tiepolovy kariéry. Díky zmíněným kontaktům začíná mladý malíř dostávat vlastní zakázky. V roce 1716 se již účastní skupinové výstavy, na které prezentuje obraz, dnes ztracený, jehož námětem je přechod přes Rudé moře. V témže období maluje rovněž fresku na plafonu kostela v Biadene nedaleko Trevisa.

V roce 1717 se jméno Giovanni Battista Tiepolo objevuje v registru gildy benátských umělců. Znamená to, že studium v Lazzariniho ateliéru je u konce. Ve svých jedenadvaceti letech se z Tiepola stává nezávislý umělec. V té době se podílí na dekorátérských pracích v kostele Santa Maria dei Derelitti (zvané Ospedaletto). Nevíme, jak rozsáhlá je jeho účast na díle, jehož dalšími autory jsou Lazzarini a řada dalších benátských umělců.

21. listopadu 1719 se Giovanni Battista oženil s Cecílií, sestrou dvou malířů: Giovanni Antonia (1699-1760) a Francesca Guardiho (1712-1792). Tiepolo se tak

„[Tiepolo,] jehož štětec dokázal zachytit na plátně vše, co se v malířově fantazii zrodilo, byl krásným příkladem malířského štěstí.“

ANTON MARIA ZANETTI, „DELLA PINTURA VENEZIANA“, 1771

stává členem známé rodiny benátských umělců. Z jeho manželství s Cecílií se narodí deset dětí.

V prvních letech po svatbě pracuje Tiepolo pro Giambattistu Baglioniho. Dekoruje jeho vilu, kterou má Baglioni v Massanzagu nedaleko Padovy. Tiepolo má velké nadání pro malování fresek. Od této chvíle již objednávky přicházejí nepřetržitě. V roce 1722 se Tiepolo stává členem týmu dvanácti malířů, jejichž úkolem je vyzdobit loď kostela San Stae postavami apoštolů. Poté pracuje na freskách v Udinese, Miláně, Bergamu a Vicenze. Jeho sláva vzrůstá. Když se vátí do Benátek, realizuje především náboženské obrazy, ale roku 1737 získá objednávku na fresku, která má být umístěna na plafond kostela Santa Maria del Rosario.

KRÁLOVSKÉ POZVÁNÍ

„Malíři musí zkoušet své tvůrčí možnosti na ambiciózních dílech, na takových, která by se mohla líbit zámožným a vznešeným pánům, protože oni mají

SYNOVÉ

Giovanni Battista Tiepolo a jeho žena Cecílie mají čtyři syny. Všichni čtyři naleznou práci v dílně svého otce, kam přicházejí četné objednávky. Umělecky nejzdatnější jsou ovšem Giovanni Domenico a Lorenzo (1736-1776). Oba se aktivně podílejí na projektech, které otec uskutečňuje mimo Benátky. Doprovázejí ho rovněž během jeho pobytu ve Španělsku. Originální práce Giandomenica zapůsobily na Goyovu fantazii. Lorenzo zůstane v Madridu až do své smrti. Jeho nadání portrétisty a akvarelisty se tu těší velkému uznání. Pouze jeden z Tiepolových synů se zřekne malování a vstoupí do kláštera založeného svatým Gerolamem Emilianim.

LORENZO TIEPOLO: ELEGANTNÍ PÁR Z MADRIDU ►
Palacio Real, Madrid

◀ LORENZO TIEPOLO: PORTRÉT CECÍLIE GUARDIOVÉ, UMĚLCOVY MATKY
1757; 67 x 54 cm
pastel
Ca'Rezzonico, Museo del Settecento, Benátky
Plodem šťastného manželství s Cecílií Guardiovou bylo deset dětí a kontakty s rodinou slavných malířů vedut.

v rukou bohatství mistrů, ne ti, kteří si nemohou dovolit koupit hodnotné obrazy. Proto musí malířův duch směřovat k vznešenosti, heroismu a dokonalosti.“ Tiepolova slova potvrzuje uznání, jakému se těší mezi aristokracií a králi. V roce 1736 mu švédský král nabízí, aby přijel do Stockholmu a vytvořil dekoraci pro královský palác. Hrabě Tessin, jenž je prostředníkem mezi králem a umělcem, popisuje Benátčana panovníkovi takto: „Je velmi inteligentní a komunikativní, má nezníitelné nadšení, umí používat překrásné barvy a maluje s obrovskou vervou. Obraz vytvoří za kratší dobu, než by jiný stačil sortu rozmíchat barvy...“ Tiepolo však do Švédska nikdy neodjede. Snad nedošlo k dohodě ohledně velikosti odměny. Není vyloučeno, že malíř prostě nechce opustit rodinu a italskou klientelu, která mu dodává finančně atraktivní objednávky.

V roce 1740 se Tiepolo opět vydává do Milána, aby vyzdobil zámek Clerici. V Benátkách zase realizuje

▲ SEBASTIANO RICCI: ALEGORIE FRANCIE V POSTAVĚ MINERVY
okolo r. 1717; 113 x 85 cm
Louvre, Paříž
V roce 1716 dostává Benátčan Sebastiano Ricci pozvání do Paříže od Francouzské akademie, jež ho v následujícím roce přijme do svých řad.

▼ PIAZZETTA: NANEBEVZETÍ PANNY MARIE
okolo r. 1735; 517 x 245 cm
Louvre, Paříž

Kontrast světla a stínu, který Piazzetta s oblibou používal, pravděpodobně inspiroval Tiepolu během jeho „temného“ období.

PELLEGRINI: DIANA A ENDYMION

303 x 188 cm
Louvre, Paříž
Podobně jako Ricci a Amigoni propaguje Pellegrini na počátku osmnáctého století rokokové benátské malířství za hranicemi Itálie.

zase rokoko, jehož mistrem je Tiepolo, reprezentují Sebastiano Ricci (1659-1734), Giovanni Antonio Pellegrini (1675-1741), Jacopo Amigoni (okolo r. 1685-1752) a Rosalba Carrierová (1675-1757).

Sebastiano Ricci ve své tvorbě spojuje barokní a rokokové prvky. Sehraje důležitou roli ve znovuoživení velikosti Veronesova díla. Piazzetta, jeho současník, zase způsobem, který se od Ricciho radikálně liší, interpretuje renesanční tradici. Piazzetta přejímá ze zlatého věku benátského malířství realismus, který použije k tomu, aby vypracoval vzrušující a dynamický styl, který má velmi daleko k lehkému a dekorativnímu rokoku v Ricciho podání.

Ricci jako umělec debutuje v Benátkách, ovšem když svede mladou dívku a poté se ji pokusí otrávit, protože je v jiném stavu, ocitne se za mřížemi vězení. Dostane se z něj díky intervenci vlivného přítele, musí však z Benátek utéci. Pracuje postupně v Boloni, Parmě, Toskánsku, Římě, Lombardii, v Rakousku, Británii a nakonec ve Francii. Na sklonku života se vrátí zpět do Benátek, kde namaluje ještě několik posledních obrazů.

Podobně jako Ricci tvoří i Pellegrini svá díla v mnoha evropských zemích: v Rakousku, Anglii, Francii a Nizozemsku. Pracuje rovněž v Římě a Neapoli, kde nachází inspiraci v renesanci a baroku. Pellegriniho styl se vyznačuje výjimečným půvabem. Jeho práce budou do značné míry inspirovat jak Tiepolu, tak Giovanniho Antonia Guardiho. Po dvacetileté nepřítomnosti se Pellegrini na stáří vrátí do Benátek. Jeho umělecká tvorba, podobně jako Ricciho práce, bude mít obrovský vliv na Amigoniho, jenž rovněž udělá kariéru v zahraničí. Pracuje v německých knížectvích, ve Velké Británii, Francii, v Benátkách, ale také ve Španělsku.

Jedinou ženou benátského rokokového malířství je Rosalba Carrierová. Začíná jako autorka miniaturních portrétů, které jsou ve své době velmi módní a bývají umísťovány do tabátek a medailonů. Mistrovství, jehož v této oblasti dosáhla, ji proslaví za hranicemi země a do konce života si nebude moci stěžovat na nedostatek zakázek. Rovněž portréty, které maluje pastely, se těší popularitě v kruzích evropské aristokracie. Bude přijata do Akademie malířského umění v Římě,

Král benátské- ho rokoka

Benátčanům XVIII. století se stýská po časech, kdy jejich flotila kralovala na mořích a státní pokladna byla plná. Moc a sláva Benátské republiky patří minulosti, obyvatelé ale využívají krásy města a pořádají slavnosti, jejichž lehkomyšlný půvab dotváří atmosféru elegantního a bezstarostného rokoka.

▼ **JACOPO AMIGONI:**
HELENIN
ODJEZD DO
TRÓJI
soukromá sbírka
Na sklonku života
Amigoni podléhá vlivu
Sebastiana Ricciho
a Tiepola.

▲ **MICHELE MARIESCHI**
(1696-1743):
KANÁL
A KOSTEL
SALUTE
V BENÁTKÁCH
nedatováno; 125 x 213 cm
Louvre, Paříž
Tiepolo vyrůstá
v chudé čtvrti
Castello, ležící za
Zbrojnicí, daleko od
centra Benátek.

Podle názorů historiků umění připadá do XVIII. století hranice mezi barokem a neoklasicismem. Mezi těmito styly se nachází rokoko jako ozvěna pozdního baroka. Představitelé neoklasicismu (například Mengs, Tiepolův rival ve Španělsku) se stávají nejvýznamnějšími stoupenci rokoka.

ROKOKO - EVROPSKÝ STYL

Jak vyplývá ze samotného názvu, rokoko se rodí ze dvou zdrojů: ze stylu rocaille a baroka (italsky barocco). Od šestnáctého století se výrazem «rocaille» označovaly dekorace z kamínků a mušlí, napodobující přírodní stěny jeskyní. Kolem roku 1730 rocaille nabývá formy samostatného, graciózního a odlehčeného stylu. Začíná se prosazovat v architektuře, ale i v dekoracích interiéru a grafických odvětvích. Francouzské rokokové malířské umění reprezentují zejména dva velcí umělci: Antoine Watteau (1684-1721) a François Boucher (1703-1770). V Německu, Rakousku a střední Evropě se rokoko stává důležitým uměleckým proudem v letech 1730-1770. Jedná se o oblíbený styl německé šlechty. V Benátkách

řadu monumentálních fresek, zejména pro kostel Santa Maria di Nazareth, kde maluje výjevy zázračného přemístění domu Panny Marie z Nazaretu do Loreta (mistrovské dílo bude zničeno během bombardování v roce 1917). Poté pracuje na dekoraci krásného kostela Gesuati. Maluje plafond hlavní lodi, stěny uvnitř chóru a obraz určený pro jednu z kaplí. Abychom pochopili, jak velký byl Tiepolův triumf, stačí podotknout, že Sebastiano Ricci (1659-1734) i Giovanni Battista Piazzetta (1682-1754), kteří se těšili velkému uznání, dostanou zakázku na jediný obraz. Tiepolo je již tehdy považován za největšího benátského malíře.

Roku 1743 se Tiepolo seznámí s hrabětem Francesco Algarottim (1712-1764), jehož úkolem je

▲ **GREGORIO LAZZARINI:**
ORFEOVA SMRT
Ca'Rezzonico, Benátky
Lazzarini, jehož
současníci označovali za
„benátského Raffaela“,
byl prvním Tiepolovým
učelem.

kupovat benátská umělecká díla určená pro sbírku saského kurfiřta a polského krále Augusta III. (1696-1763). Algarottiho zajímají díla starých mistrů, ale hodlá předložit objednávky rovněž nejvýznamnějším žijícím malířům, mezi nimi i Tiepolovi, jehož Augustovi III. popisuje jako „Veronesova nástupce“. Giovanni Battista Tiepolo zakázku nejen přijímá, ale současně sehraje roli poradce a prostředníka. Pomáhá Algarottimu vybrat a získat obrazy a kresby Veronesa,

Palmy Vecchia (okolo r. 1480-1528) a Tiziana (okolo r. 1488-1576). Mezi Tiepolovými obrazy, které Algarotti zakoupí, se nachází Hostina Antonia a Kleopatry. Tiepolo se zmíněnému motívu bude věnovat ještě jednou, na freskách v benátském paláci Labia, jež maluje v letech

„Jeho fresky jsou tak úchvatné,
že se zdá, jako by mu cestu
vyznačila sama příroda tím,
že ho obdařila takovou dovedností
a schopností vytvářet mistrovská díla.“

LUIGI LANZI, HISTORIK ITALSKÉHO UMĚNÍ, 1824

1746-1747. Předtím vytvořil sérii fresek ve vile Contarini, náležející Pisaniům. Tématem je pobyt Jindřicha z Valois, budoucího francouzského krále Jindřicha III., ve vile Contarini.

Tiepolovo rostoucí renomé ještě upevní pochvalné poznámky, které Algarotti pronáší na německých dvorech. Snad právě proto se vévoda biskup C. F. von Greiffenklau rozhodne pozvat malíře do Würzburgu. Benátský umělec má za úkol dekorovat reprezentační salón v biskupském paláci ve Würzburgu. Realizace objednávky by neměla trvat déle než několik měsíců. Tiepolo ovšem stráví ve Würzburgu celé tři roky, od prosince 1750 do listopadu 1753. Vůbec poprvé bude tak dlouho a tak daleko od svého rodného města. Kontrakt malíři přinese mezinárodní proslulost.

Ve Würzburgu je přijat se všemi poctami. Major-domus biskupské rezidence poznamenává: „Dostal pět pokojů; jeho obědy se skládaly z osmi chodů, večere pak ze sedmi. Co se týče ostatních záležitostí, dbalo se o to, aby mu nic nechybělo a jednalo se s ním po všech stránkách vybraně.“ Malířovi pomáhají dva synové, Lorenzo a Giovanni Domenico. Tiepolo snad poprvé pracuje v naprostém klidu, soustředěný do té míry, jak se mu jen zřídkka podařilo v Benátkách, kde je pro něj těžké odmítnout stále další a další objednávky.

NA DVOŘE ŠPANĚLSKÉHO KRÁLE

Když se Tiepolo roku 1753 vrací do Benátek, zahrnován slávou, čekají již na něj další zakázky. Nedaleko Vicenzy leží vila hraběte Valmarana, kterou dekoruje mytologickými motivy převzatými z Homéra, Ariosta, Vergilia a Torquata Tassa. Později pracuje rovněž v Ca'Rezzonico (v současné době je zde velké benátské muzeum). Umělec se vydává také do Verony a do Stra nedaleko Padovy, kde ho trápí dna. Mezi zmíněnými zakázkami Tiepolo dohlíží na práce, které jsou prováděny ve vile, již si nedávno zakoupil a kterou sám vyzdobí. Usedlost se nachází v obci Zianigo di Mirano, mezi Benátkami a Padovou. Po otcově smrti zde bude žít Giovanni Domenico a bude to on, kdo dokončí fresky, které Tiepolo započal.

WÜRZBURG: NEJVĚTŠÍ TIEPOLOVA FRESKA

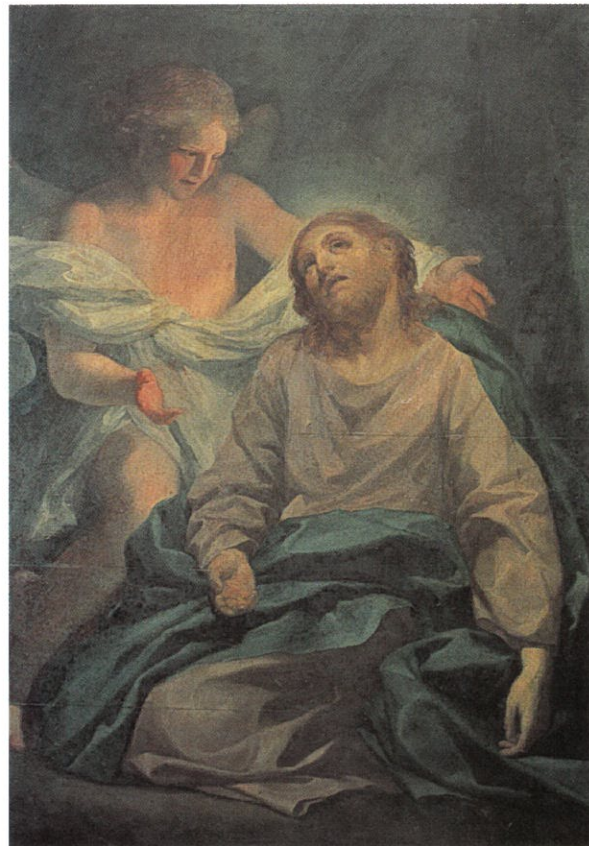
Šest set čtverečních metrů! Tolik měří povrch fresek, které Tiepolo namaloval ve Würzburgu. K původnímu programu prací, jež si biskup objednal, se přidala dekorace reprezentačních schodů rezidence, takže se Tiepolův pobyt v Bavorsku prodloužil.

Na počátku roku 1751 připravují Tiepolo a jeho synové úvodní skici pro malbu, která bude představovat život císaře Fridricha Barbarossy. V dubnu již začínají malovat. Celé dílo bude dokončeno v roce 1753. V kompozici se snoubí prvky historického malířství s mytologickými motivy a alegorií. Výjimečnou freskovou dekoraci doplňují sochy, jejichž autorem je Peter Wagner.

APOLLÓN DOPROVÁZÍ BEATRICE DE BOURGOGNE
K CÍSAŘI FRIDRICHovi BARBAROSSovi

1750-1753
freska
Arcibiskupský palác, Würzburg

Giovanni Battista Tiepolo je nyní již jedním z největších evropských malířů, a také jedním z nejbohatších. 15. února 1756 bude zvolen ředitelem Akademie malířského a sochařského umění v Benátkách. Sláva, jaké se těší, dorazí až do Madridu. Roku 1761 mu španělský král Karel III. (1759-1788) posílá pozvánku, v níž mu sděluje, že by mu rád svěřil dekoraci plafonu trůnního sálu svého nového zámku. Tiepolo ještě není na takové pozvání připraven. Má v Benátkách řadu povinností, dosud nedokončil dekoraci velkého salónu v paláci Pisaniů ve Stra... Proto odjezd odkládá a vymlouvá se střídavě na profesní a rodinné problémy. Samozřejmě ví, že pozvání krále se takřka rovná rozkazu. Zahraniční politika Benátek

ANTON RAPHAEL MENGES:
KRISTUS
V ZAHRADE
GETSEMANSKÉ
— DETAIL
okolo r. 1769
Museo Diocesano, Lerida
V Madridu Tiepolo
soupeřil s Mengsem,
malířem německého
původu, předchůdcem
neoklasicismu.

Tiepolo využívá oblaka, aby zamezil působení zemské přitažlivosti, oblaka však mohou také přenášet, odhalovat či ukrývat postavy, které zalidňují jeho oblohy. „Tiepolovým parádním číslem je napůl barbarská scéna triumfu, jež se odehrává v průvodu dalších scény, jež plují vzduchem. Jeho génius se baví, může-li zaplňovat a přeplňovat nebeské pobozy, často vybavené válečnou výzbrojí, ale také beránky, kteří jsou díky němu lehčí než vzduch. Je v této zábavě skutečným mistrem, mistrem ve vytváření rozkošné iluze,“ shrnuje spisovatelka Mary McCarthyová (1912-1989).

Giovanni Battista Tiepolo se, tentokrát již naposledy, pouští do zmíněné vzdušné hry na fresce, která zdobí královský palác v Madridu. Když za pomoci svých dvou synů, Lorenza a Giandomenica, zahajuje gigantickou práci, je mu šedesát šest let. Na plafonu trůnního sálu maluje apoteózu Španělska. Tiepolo povolává jako svědky jeho slávy Herkula a Apollóna, po stranách pak rozmisťuje alegorické postavy, mezi nimi Slávu ve žlutých šatech, již zde prezentujeme. Na římse, která lemuje fresku, můžeme pak obdivovat scény vítězství Španělského království.

Po realizaci svého úkolu se Tiepolo vrací k olejomalbám. Pracuje na náboženských obrazech, jako je např. *Neposkvrněné početí*, v němž se harmonicky snoubí

▲ ODPOČINEK NA
ÚTĚKU DO
EGYPTA
1767-1770; 55,5 x 41,5 cm
Staatgalerie, Stuttgart

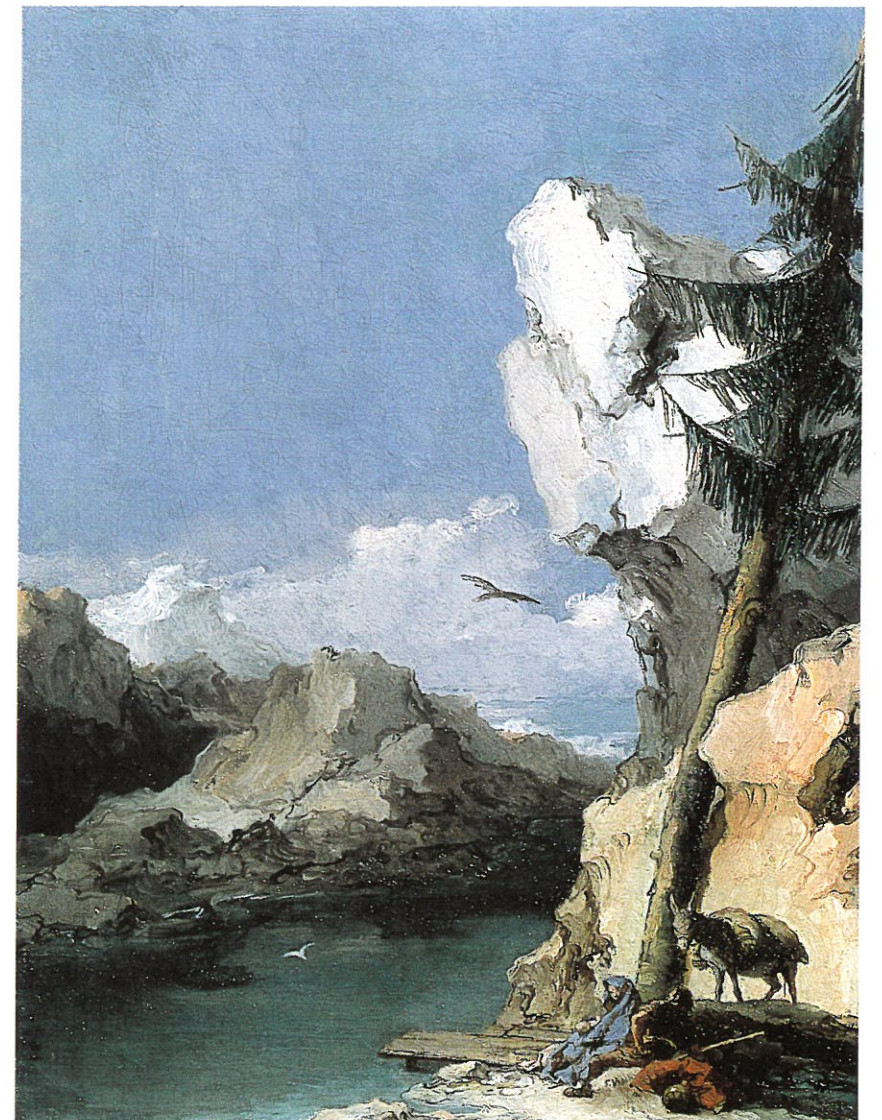
▲ NEPOSKVRNĚNÉ
POČETÍ
okolo r. 1767
279 x 152 cm
Prado Madrid

modré a okrové odstíny okolo madonina roucha. Plátno opět dokazuje jeho geniální cit pro barvu.

V případě *Odpochinku na útěku do Egypta* objevíme zase docela jiného Tiepola. Svátá rodina odpočívá, utopená v ohromné krajině. Maličké postavy se ztrácejí v přírodě, kterou malíř zachytil energickými tahy štětce. V tomto prostředí se cítíme poněkud nejistě, a to je dojem, s jakým jsme se dosud nikdy v kontaktu s Tiepolovým dílem nesetkali. Výjimečná je rovněž převaha, jakou zde získává krajina nad lidskou přítomností. Nakloněná jedle dramatizuje skalnatou a pustou krajinu. *Odpochinek na útěku do Egypta* vznikl těsně před umělcovou smrtí. Jde o plátno „vysoké kvality...

“... jeho postavy jako by pluly v závratné výšce vesmírem a ohromený divák, který ztrácí pojem o skutečnosti, má pocit, že se vznáší nad zemí s nimi.”

ADAM BOCHNIAK, HISTORIK UMĚNÍ

Sláva Španělska 1762-1766

SLÁVA
ŠPANĚLSKA
— DETAIL
1762-1766
freska
Palacio Real
(Trůnní sál), Madrid

ČTYŘI STOJÍCÍ POSTAVY

nedatováno; 25,6 x 36 cm
hnědý inkoust,
hnědá tuš, pero
Louvre, Paříž

Dochovalo se bezmála
2600 Tiepolových
kreseb, jež realizoval
tužkou, uhlím, pastely
nebo perem.

ANTONIO JOLI: POHLED NA CALLE DE ALCALA V MADRIDU

okolo r. 1750; 78,3 x 121 cm
Rafael Valls Gallery, Londýn

Přísný královský dvůr v Madridu kontrastuje
s přepychem a bezstarostností benátské šlechty.

vyžaduje, aby se její nevěťší malíř vydal na španělský královský dvůr. Tiepolo situaci popisuje svému příteli: „Nečekaně mě povolal kdosi, kdo má právo vydávat rozkazy, a bylo mi doporučeno, abych se neodkladně vydal na cestu. Jen s obtížemi se mi podařilo dosáhnout přesunutí termínu odjezdu na únor (příštího roku). Z toho co vím, budu ve Španělsku pracovat na

KALENDÁRIUM

- 1696 – Giovanni Battista Tiepolo se narodí 5. března v Benátkách
- 1710 – v tomto roce pravděpodobně přichází do Lazzarinioho ateliéru
- 1719 – Tiepolo se ožení s Cecílií Guardiovou
- 1730 – malíř pobývá v Miláně; o deset let později se tam vrátí
- 1750 – v prosinci Tiepolo přijíždí do Würzburgu; zůstane tu do listopadu 1753
- 1756 – 15. února se stává předsedou Akademie malířského a sochařského umění v Benátkách
- 1762 – na pozvání krále Karla III. odjíždí do Španělska, aby tu dekoroval sál trůnního sálu královského paláce
- 1770 – 22. března v Madridu náhle umírá

jednom sále, takže doufám v návrat snad do dvou let.“ Jeho naděje zůstane nevyslyšena. Benátky již neuvidí.

Do Madridu dorazí na počátku června 1762. Do doprovází ho synové, Giovanni Domenico a Lorenzo. Na rozdíl od toho, s čím se setkal ve Würzburgu, nemá ve Španělsku dominantní postavení. Pro krále pracuje celá řada španělských i zahraničních malířů. Mezi nimi je rovněž Němec Antonio Rafael Mengs (1728-1779). Mengs doufá, že se mu podaří získat post prvního královského malíře, jenž nyní zaujímá Neapolitán Corrado Giaquinto (1703-1766). Roku 1762, kdy Tiepolo přichází do Madridu, odjíždí nemocný Giaquinto do Neapole. Jeho nástupcem se stává Mengs. Tiepolo tedy nezíská hodnost, která asi před sto lety připadla také Velázquezovi (1599-1660).

Profesní spory a individuální ambice jsou zde méně důležité než rivalita dvou různých uměleckých koncepcí. Mengsův klasicismus se jeví jako modernější. Když sleduje triumf Tiepola, svého protivníka, určitě cítí, že rokoko, jež zosobňuje, náleží do minulosti.

Po dokončení trůnního sálu královského paláce se Tiepolo se syny pustí do dekorace sousedních místností, vestibulu a sálu určeného pro strážce. V roce 1766, je práce dokončena, ovšem Tiepolo se do Benátek vrátit nehodlá, je tam totiž nejistá politická situace. Umělec dá Karlu III. na vědomí, že by raději zůstal ve Španělsku. Král ho tedy pověřil realizací šesti obrazů určených pro právě budovanou kapli San Pascual Baylon v Aranjuez, padesát kilometrů jižně od Madridu. Obrazy budou dokončeny v roce 1769 a zůstanou ještě dlouhé měsíce v umělcově ateliéru, protože kaple není dosud hotova. Giovanni Battista Tiepolo umírá náhle, 27. března 1770, nestačí dokonce ani přijmout poslední pomazání.

Davidův triumf – okolo r. 1716

Davidův triumf je jedním z prvních Tiepolových obrazů. Začínající malíř svým dílem ihned potvrdí své mimořádné kreslířské nadání a současně dá najevo uměleckou nezávislost na mistru Lazzarinim. Na počátku Tiepolovy kariéry je jeho malířská tvorba temná a náladová, navazuje na tradici tenebristů (z italského tenebrosi). Tenebrismus vznikl v sedmáctém století spolu s koncepcí světla a stínu (chiaroscuro), reprezentovanou v Římě Caravaggiem (1571-1610), v Nizozemí zase Rembrandtem (1606-1669). Tento malířský směr se ovšem neomezuje na pouhé napodobování Caravaggiovy manýry, nýbrž stojí u zrodu různých stylů a forem, jejichž společnou vlastností je temné pozadí, nebývale hluboké stíny a dramatické osvětlení, které

zdůrazňuje detaily. V Benátkách praktikovali již v době renesance tenebristické malířství umělci jako Tintoretto (1518-1594) a Bassano (okolo r. 1515-1592). Piazzetta na uvedený styl navazuje ve století osmnáctém. Také Boloňská škola si tenebrismus oblíbila a práce jejích hlavních představitelů, Guerchina (1591-1666) a Carla Cignaniho (1628-1719) inspirují mladého Tiepola.

Tiepolo, podobně jako tenebristé, používá syté barvy a soustřeďuje svoji pozornost na kontrast světla a stínu, aby dal svým plátnům dramatickou atmosféru. Používání žabí perspektivy (což je umělcův charakteristický záběr) zdůrazňuje teatrální vyznění jeho raných prací. *Davidův triumf* a *Mučednictví svatého Bartoloměje* jsou dva příklady zmíněné tvůrčí metody.

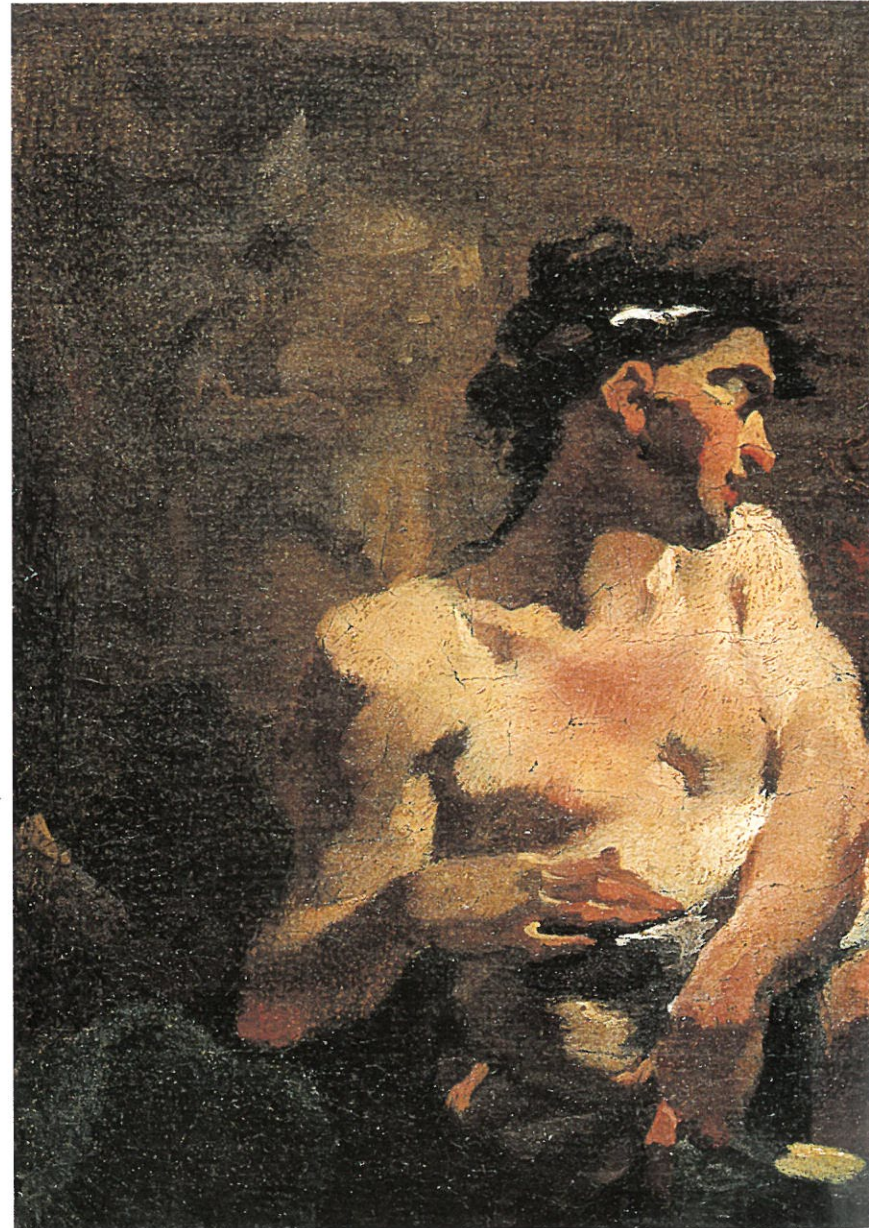

▲ UTRPENÍ SVATÉHO BARTOLOMĚJE

1722; 167 x 139 cm
San Stae, Benátky

DAVIDŮV TRIUMF ▶

okolo r. 1716; 19 x 36 cm
Louvre, Paříž

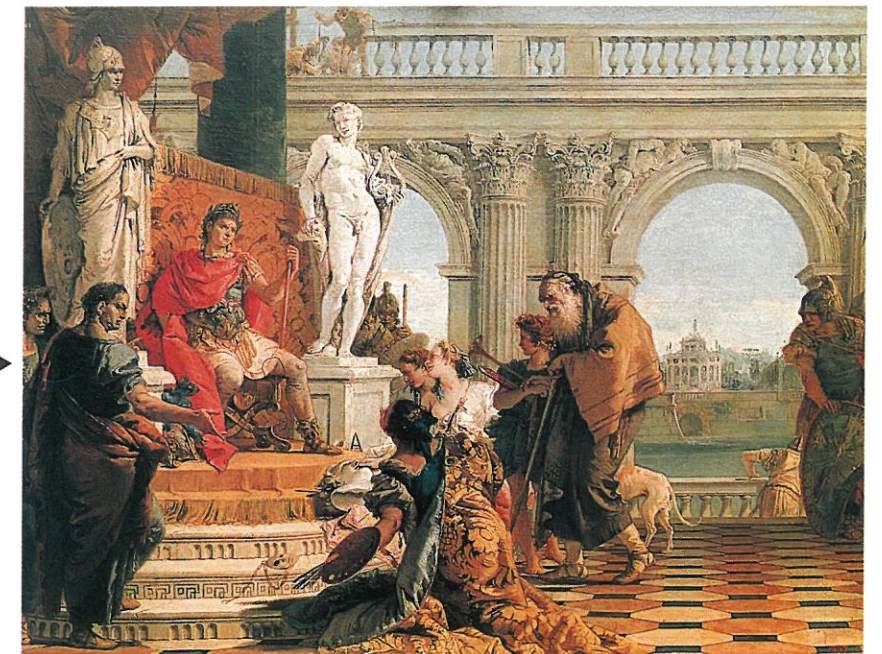

▼ ALEGORIE MANŽELSTVÍ

1758; freska
Ca'Rezzonico, Benátky

MECENÁŠ A UMĚNÍ ▶

1743-1744; 69,5 x 89 cm
Ermitáž, Sankt Peterburg

přesněji řečeno dílem kvadraturisty Colonnny namalovaným ve stylu trompe l'oeil. V alegorii manželství Tiepolo maluje hlavně vzduch. Kompozice je tak odlehčená, že takřka sami cítíme přítomnost nesmírného nebe a volně proudícího vzduchu. Na Tiepolových freskách má obloha nádherně blankytnou barvu. Umělec používá stejný pigment jako proslulý vedutista Canaletto (1697-1768). Iluze bezbřehého prostoru vzniká díky volbě barev a precizní perspektivě. Když umělec maluje koně, kterého vidíme zdola, jako by se chystal skočit přímo nad našimi hlavami, otevírá tím prostor. Jinde zase donekonečna prohlubuje svá nebesa pomocí schodů nebo věží. Důležitou roli hrají samozřejmě také oblaka, protože nasycují atmosféru a dávají ji konzistenci.

„Výrazná architektura, suverénní a nezávislá, zvláštní úbory, krásné kontrasty v rozvržení místních barev, nevýslovná uvolněnost a lehkost štětce, to vše zřetelně připomíná Paola (Veronesa),“ píše Algarotti v roce 1774. Komentář by se mohl týkat obrazu *Mecenáš a umění*, jenž Tiepolo vytvořil právě pro něho. Rafinovaný znalec umění měl v úmyslu věnovat toto plátno ministrově Augusta III., ve snaze získat důležitou funkci v úřadě majícím na starosti záležitosti týkající se umění v Sasku. Specifické určení obrazu vysvětluje volbu námětu, jemuž se malíři věnovali jen zřídka. Dílo představuje mecenáše, římského hodnostáře a ministra, ve chvíli, kdy Augustovi představuje nejdůležitější umění. U nohou císaře bylo tedy zobrazeno Malířství (držící paletu), Sochařství (s rukou na bustě), Architektura (s kružítkem), Hudba (postava mladého chlapce s trubkou) a Poezie (zosobněná slepým pěvcem Homérem).

“ Tiepolo z vás snímá tíhu, dodává vzduch, umožňuje vznášet se v oblacích, vytváří iluzi, že vstupujete do nebe.”

ALAIN BUISINE, 1996

Alegorie manželství – 1758

V roce 1750 se benátský bankéř Giovanni Battista Rezzonico stává majitelem nádherného zámku na břehu Canale Grande. Tiepolo dostává zakázku na dekoraci apartmánů, jež chce Rezzonico obývat společně se svojí ženou, Faustinou Savorgnanovou. Námět se nabízí sám, bude to *Alegorie manželství*. Tiepolo zachytil manžele, kteří plují po

nebi na Apollónově voze. Motiv je mu dobře znám, protože již mnohokrát maloval různé verze putování slunce po obloze. Hlavní hrdinové díla jsou obklopeni alegorickými postavami (včetně lva, jenž symbolizuje Benátky), které vystupují z rámce fresky, jež měří více než šedesát čtverečních metrů. Ve skutečnosti jsou bohatě zdobené rámy této stropní malby pouze fikcí,

Na prvním z prezentovaných děl použil Tiepolo červený podklad. V popředí vidíme Davida, který drží Goliášovu hlavu. Vpravo zase jeruzalémské ženy, nadšeně opěvující vítězného pastýře, jenž se stane novým izraelským králem. Postavy se vynořují z hluboké tmy. Vzhledem k poměrně nevýrazné faktuře a nevelkým rozměrům je obraz většinou považován za skicu v oleji (modello).

Mučednictví svatého Bartoloměje malíř zkonstruoval kolem úhlopříčky, kterou vyznačuje tělo mučedníka zobrazené v pozici připomínající kříž. Pomocí světla a stínu umělec modeluje tělo pronásledovatele, jenž je k divákovi obrácen zády. Ukazuje svaly napjaté námahou: v nerovném souboji kata a jeho oběti disponuje pronásledovatel větší silou.

“To, jak ovládl technické umělecké prostředky – kresbu, práci se světlem a barvou, zkratku, pohyby, perspektivu, malířskou režii – je přímo ohromující. Nenalezneme tu žádnou dřinu, všechno mu jde jaksi samo. Pózy a pohyby postav nikdy nejsou krkolomné a podivné, jak se někdy stává manýristům ze šestnáctého století.”

MARIA RZEPÍŇSKÁ

Moc kraso- mluvy okolo r. 1724-1725

MOC KRASOMLUVY ►
okolo r. 1724-25
freska
Palác Sandi, Benátky

TECHNICKÁ POZNÁMKA

První skici ke svým příštím obrazům a freskám si Tiepolo pořizuje na čtvrtkách světle modrého papíru. Některé z nich, svázané do notesů, se dochovaly do našich časů. V těchto sešitech se Tiepolovy skici střídají s kresbami rukou, postav či draperií, jež vytvořili jeho asistenti. Skici jsou realizovány rozmanitými technikami, perem (kovovým nebo husím brkem), občas tužkou či uhlím, rudkou nebo pastely. Kresby perem jsou povětšinou zvýrazněny akvarelem.

◀ KAPITULACE MĚSTA
nedatováno
kresba
Gabinetto dei Disegni e delle Stampe, Florencie

“V paláci Sandi
Tiepolo vstoupil
do Veronesova
světa.”

FILIPPO PEDROCO, KONZERVÁTOR
MUZEA CA' REZZONICO, 1996

odsekli prsy. Tiepolo zobrazil svatou Agátu, která pozvedá oči k nebi poté, co se stala obětí onoho zločinu. Podle legendy se uzdravila ze svých zmrzačení na přímluvu svatého Petra.

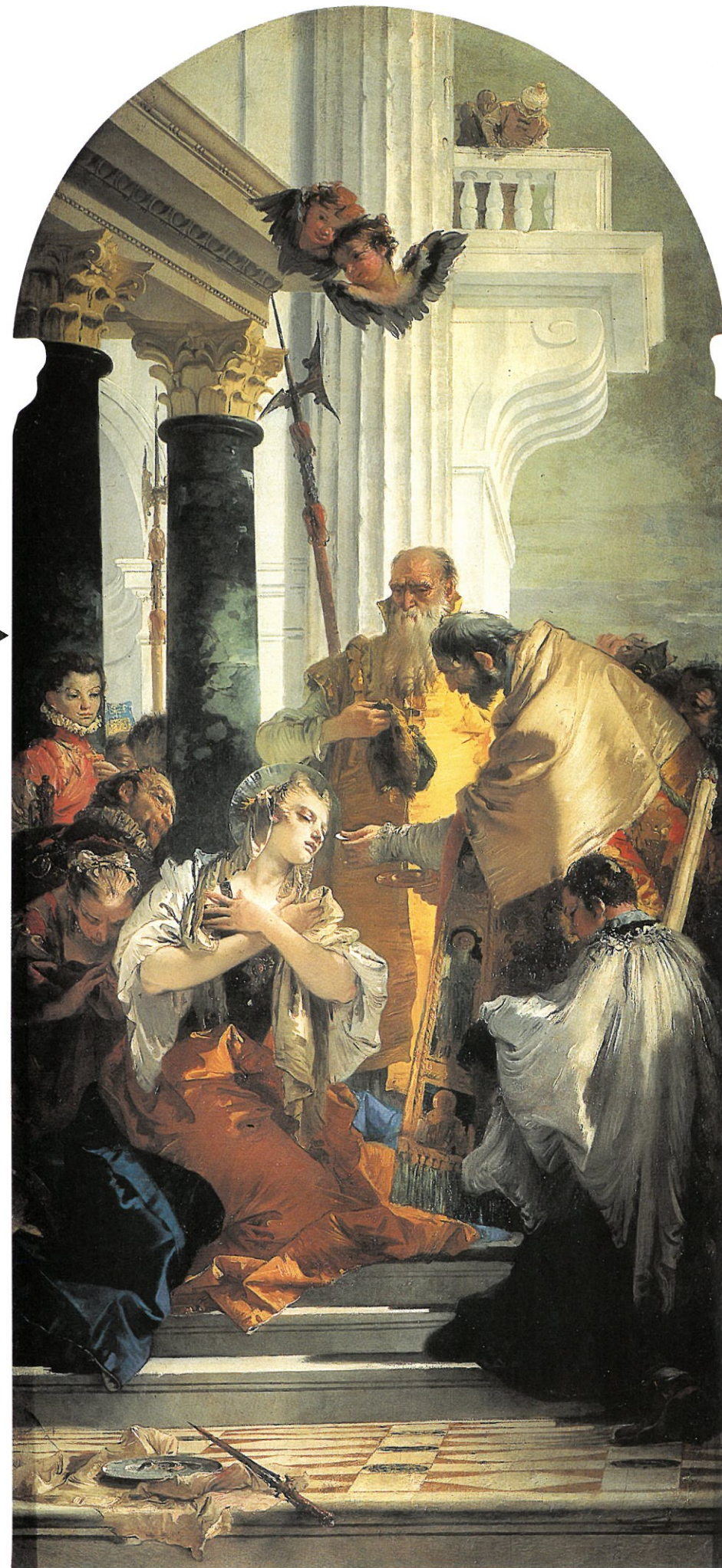
Tiepolo je autorem jen nemnoha portrétů. Inspiruje se v nich pracemi Tiziana, Veronesa a Palmy Vecchia. Ženu s papouškem nepochybně vytvořil pro ruskou carevnu. Odhalená ňadra, papoušek (symbol nevázanosti) a květiny vetknuté do vlasů svědčí o tom, že máme co do činění s kurtizánou. Tiepolo dává světlé efekty jen úsporně, aby ukázal smyslnou krásu, která z modelky vyzařuje. Ke znázornění sametové pokožky mladé ženy používá výjimečný odstín růžové barvy, kterým obvykle maluje zbarvení pleti anebo... oblohu v záři vycházejícího slunce.

◀ ŽENA S PAPOUŠKEM
1760-1761; 70 x 52 cm
Ashmolean Museum, Oxford

POSLEDNÍ
PŘIJÍMÁNÍ SVATÉ
LUCIE
1748-1750; 222 x 101 cm
Kostel Santi Apostoli,
Benátky

“Ona třešňově růžová
barva je tak vyloženě
benátská, že se jí říká
Tiepolova růžová.”

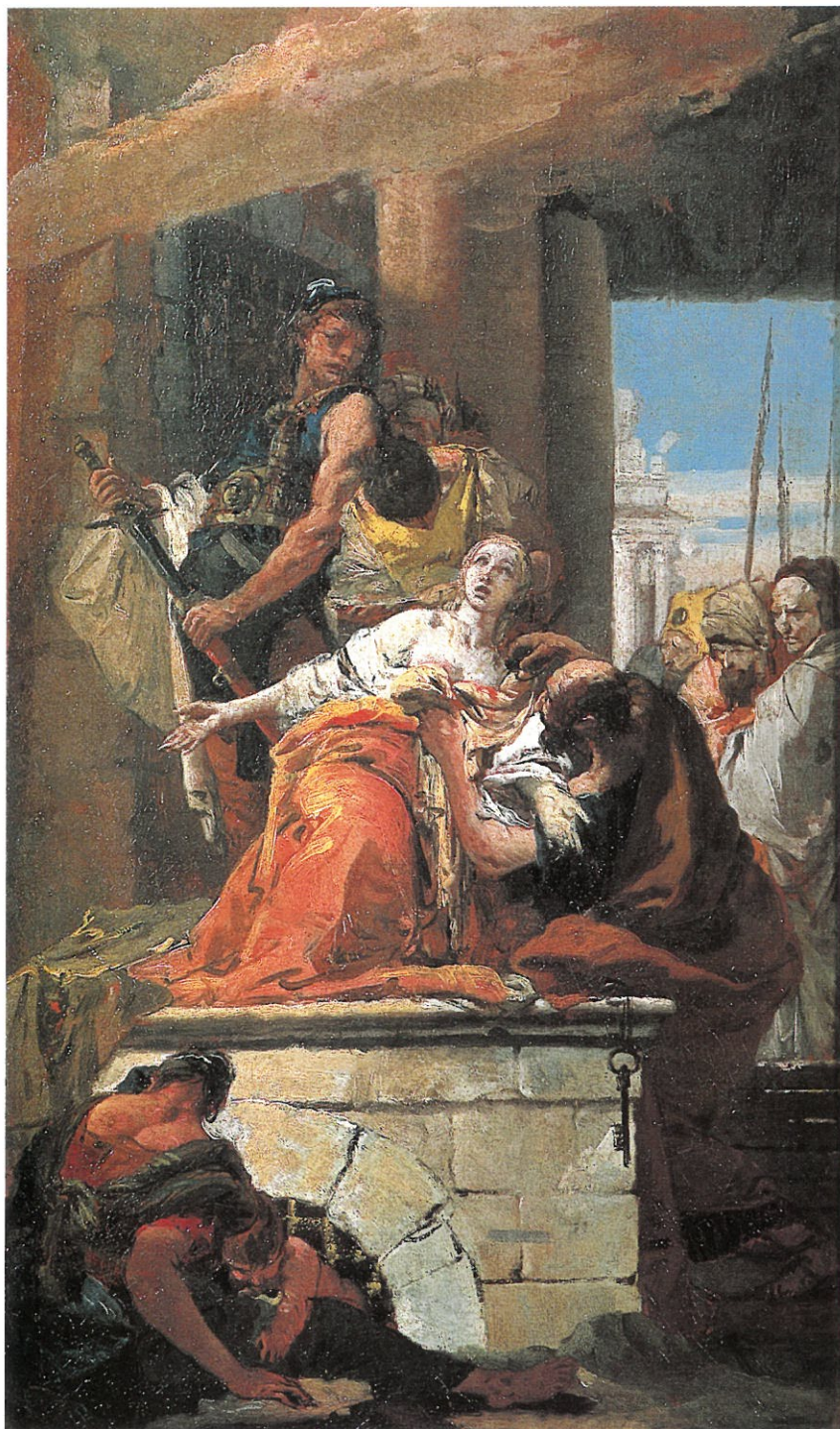
MARCEL PROUST (1871-1922) V „UVÉZNĚ-
NĚ“

Poslední přijímání svaté Lucie – 1748-1750

Kult svaté Lucie je v Benátkách velmi živý, zřejmě proto, že v jednom z městských kostelů jsou uloženy její ostatky. Svatá Lucie se narodila na Sicílii a zasvětila svůj život službě Bohu poté, co její matku zázračně uzdravila svatá Agáta. Legenda

▼ MUČEDNICTVÍ SVATÉ AGÁTY
okolo r. 1734
48,9 x 30 cm
Courtauld Gallery,
Londýn

praví, že se světice oslepila, když se jí jeden mladý muž vyznal, jak vášnivě city v něm probudila krása jejích očí. Lucie se domnívá, že jí Panna Marie dá mnohem krásnější oči, nežli jí dala příroda, a roku 304, za vlády Diokleciána, v dobách pronásledování křesťanů, se stane mučednicí. Bude setnuta, ale před smrtí smí přijmout poslední přijímání. Tiepolo umístil hostii do centra kompozice, která zachycuje okamžik, kdy kněz, oděný do bohatě vyšívaného ornátu, uděluje přijímání svaté Lucii. Malíř ještě naznačuje příští Luciino mučednictví několika červenými skvrnami na hrdle světice.

Na schodě mramorové podlahy (interiér zámku navazuje na Veronesova díla) leží dýka, ubrousek a talíř, na kterém se nacházejí oči. Tyto atributy identifikují světici, ovšem někteří kritici je interpretují jako symboly malířského náčiní: dýka má reprezentovat štětec, ubrousek hadřík a talíř paletu. Místo barev znázorňuje Tiepolo Luciin pohled (jméno Lucie pochází ze slova Lux, čili světlo) tím, že touto hrou významů vytváří zvláštní a výjimečnou alegorii malířského umění.

Svatá Agáta se také narodila na Sicílii. Mučili ji v době, kdy byl prefektem Quintinianus. Protože Agáta odmítá podlehnout prefektově nadbíhání, nechá ji znásilnit svými vojáky. Poté přikáže, aby jí

Giovanni Battista Tiepolo opouští tenebrismus poměrně rychle. Postupně se jeho malířská paleta projasňuje. Když v zámku advokáta Tommasa Sandiho tvoří mladý umělec svoji první fresku se světskou tematikou, umístěnou na plafonu, jsou již tmavé, tenebristické barvy dávno minulostí. Zde kraluje jas.

Výzdoba stěn v benátských palácích freskami není do té doby příliš rozšířená – tedy, dokud tak neučiní Tiepolo. Nezáměr o fresky pramení bezpochyby z obavy o jejich trvanlivost ve vlhkém klimatu laguny. Jedním z mála benátských malířů, kteří příležitostně realizují objednávky fresek, byl Nicolo Bambini. Pracoval spolu se svými dvěma kolegy, se štukatérem a odborníkem na architektonické imitace, takzvaným kvadraturistou, jímž byl Antonio Felice Ferrari. Tiepolo se zařídí podobně a pozve ke spolupráci kvadraturistu Gerolama Mengonzziho Colonna, žáka Antonia Felice Ferrariho.

Tiepolo má techniku fresky rád a učiní z ní svoji specialitu. Uvědomuje si, že freska vyžaduje jistou ruku při kresbě a rychlé provedení, čili dvě dovednosti, které skvěle ovládá. Tiepolo, jak je všeobecně známo, maluje velice rychle. Umělcova zručnost ohromí jeho současníky. Dojde-li ke zpoždění v realizaci některých objednávek, není to způsobeno pomalostí malíře, nýbrž tím, že je prací přímo zavalen. Tiepolo přijímá příliš mnoho zakázek, a tak skutečně ne vždy stačí odevzdat objednané dílo včas. Piazzetta naopak maluje pomalu, což zčásti vysvětluje, proč tvoří svá díla především na plátně.

Obrovská freska v paláci Sandi měří 6,5 x 10 metrů a nese název *Moc krasomluvy*. Doprostřed malíř umístil Minervu, bohyni moudrosti, a Merkura, boha výmluvnosti. Po stranách maluje výjevy představující Orfea a Eurydiku nebo Amfiona, budujícího zdi Théb. Vidíme také Herkula s Cerkopem a Bellerofona, který sedí na Pegasovi a útočí na Chiméru.

◀ **VÝUKA PANNY MARIE**

okolo r. 1732
362 x 200 cm
Kostel Santa Maria della Fava, Benátky

▼ **NEPOSKVRNĚNÉ POČETÍ**

1734-1735; 378 x 187 cm
Museo Civico, Vincenze

▲ **KRISTUS V ZAHRADE GETSEMANSKÉ**

okolo r. 1745-1747;
79,4 x 88,5 cm
Kunsthalle, Hamburg

obrazu Tiepolo umístil katany a spící učedníky, čímž vznikl půlkruh kolem Ježíše, díky němuž malíř ještě silněji zdůrazňuje, že právě Kristus je centrálním bodem celé kompozice. Většina odborníků v uvedeném díle nachází stopy ruky Tiepolova syna, Giovanniho Domenica, především vzhledem k určitým neobratnostem, například neforemné pravé paži anděla či neproporčně malou hlavu apoštola, který sedí v popředí, zády k nám.

Klanění Tří králů je poněkud pozdější dílo, jež Tiepolo namaloval pro kostel benediktýnů v německém Schwarzbachu. Malíř se uvedenému námětu věnuje

pouze zřídka, zde mu však umožnilo uplatnit zálibu v nádherných orientálních úborech, zálibu, již sdílí s Rembrandtem. Tiepolo rád zdůrazňuje, že ti nejbohatší a nejmocnější lidé na tomto světě skládají hold vyšším hodnotám, nežli jsou peníze a moc. Koruna posázená drahokameny a zlatý řetěz leží odhozeny na schodech, zcela zapomenuty. Nádherná postava krále oděného do přepychového červeného, černého a bílého roucha slouží kompozici obrazu. Jeho impozantní figura vystupuje z rámce obrazu, ovšem úklon hlavy, ba dokonce i umístění chodidel směřuje naši pozornost k madoně a děťátku.

Kristus v zahradě Getsemanské okolo r. 1745-1747

Giovanni Battista Tiepolo stále častěji využívá pomoci svých synů. Giovanni Domenico se pravděpodobně podílí na realizaci cyklu obrazů, které ztvárňují scény utrpení Páně. Do série, jejíhož objednavatele neznáme, náleží mimo jiné *Poslední večeře* a *Kristus v zahradě Getsemanské*.

Když Tiepolo maluje *Poslední večeři*, vytváří liturgický obraz. O eucharistii, kterou ustanovil Kristus, zde hovoří velikonoční beránek. To, že se jedná o slavnostní a výjimečný okamžik, zdůrazňuje přísná a majestátní architektura, ovšem malíř scénu oživuje tím, že do ní vnáší pohyb. Závěs za Kristovými zády se zvedá, dole vidíme psa, který táhne za cíp pláště jednoho z apoštolů. Díky strnulým a poněkud překresleným pózám však obraz vyvolává spíše dojem teatrálnosti než upřímného vzrušení.

◀ **POSLEDNÍ VEČEŘE**
okolo r. 1745-1750; 78 x 88 cm
Louvre, Paříž

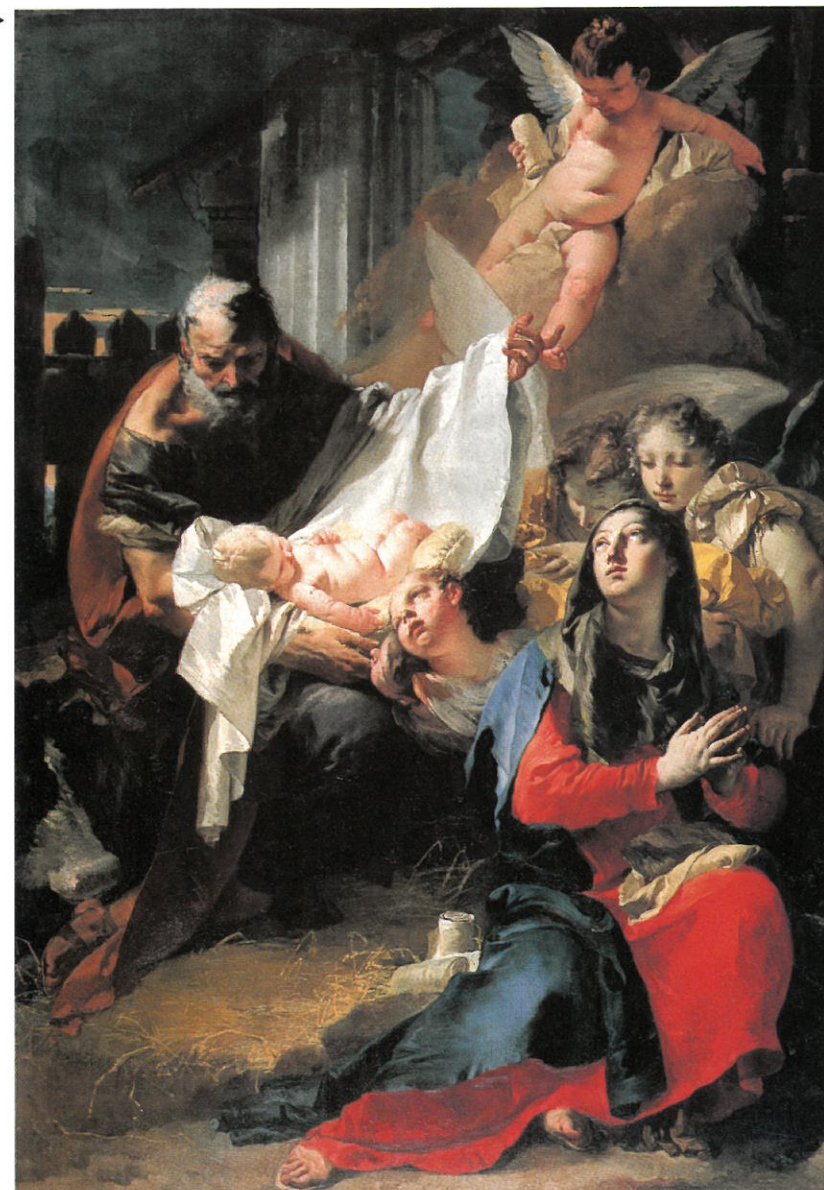

▲ **KLANĚNÍ TŘÍ KRÁLŮ**
1753; 425 x 211 cm
Alte Pinakothek, Mnichov

Kristus v zahradě Getsemanské nám ale opět ukazuje, jak geniálně dokázal Tiepolo pojmut kompozici. V této noční scéně umělec vychází z křivky, která začíná v pravém dolním rohu, takže vyvolává dojem vzestupného pohybu. Malíř pracuje rovněž s barvou. Pomocí umné hry kontrastů ještě silněji vyznačuje dramatickou konstrukci tím, že ze tmy vydobývá božské světlo, jež obklopuje Ježíše Krista. Trpící Spasitel a anděl, který ho utěšuje, nenáleží do pozemského světa. Okolo se rozkládá krajina, již malíř vytvořil pomocí úzké chromatické škály, které dominují hnědé a modrozelené odstíny. Do dolní části

Výuka Panny Marie okolo r. 1732

▶ **KLANĚNÍ SE DĚTÁTKU**
okolo r. 1732;
228 x 160 cm
Bazilika svatého Marka, Benátky

matky, a tedy i věřících, kteří se na obraz dívají. Přítomnost Jáchyma umocňuje sílu kompozice. Sloup, jenž prodlužuje jeho siluetu a uzavírá plátno shora, zvýrazňuje hrozivý mrak a výsek modrého nebe vlevo. Výjevu asistují andělé, kteří se vznášejí na oblaku, jenž tvoří jednu z úhlopříčných linií obrazu.

Výuka Panny Marie a *Klanění se dítětku*, které zde prezentujeme, představují první dva Tiepolovy oltářní obrazy. Druhý z nich realizoval pro San Giuliano, jeden z nejstarších kostelů v Benátkách, v devatenáctém století však bylo dílo přeneseno do prestižní baziliky svatého Marka. Tiepolo se tu vrací k tenebrismu (Piazzettův vliv), ovšem komplikovaná a pohyblivá kompozice, vycházející z vzestupných, prohnutých linií, dává obrazu barokní a rokokový charakter. Malíř ale rozhodně nerezignuje na originální pojetí díla. Madonu umístil do popředí a zřetelně ji oddělil od zbylých postav. Soustředěně se modlí a pozvedá oči k nebi, v typicky barokní póze. Je však hlavní hrdinkou scény? V centru pozornosti se nachází malířský Ježíš. V rozporu s ikonografickou tradicí umístil malíř dítětko do klína svatého Josefa. Tím, že jeho postavu vymanol ze stínu, zdůraznil význam toho,

kdo pracuje vskrytu, v pozadí.

Benátčané se domnívají, že jejich město bylo založeno v den Nanebevzetí Panny Marie, a proto k ní chovají velikou úctu. Pro výzdobu oltáře kostela Santa Maria della Consolazione (hovorově nazývaného della Fava), kde jsou uloženy relikvie svaté Anny, si Tiepolo zvolil námět vzdělávající se Marie. Tento motiv se v benátském malířství často vrací od doby, kdy byl v šestnáctém století obnoven kult svaté Anny. Tiepolo glorifikuje madonu a umísťuje ji na piedestal do centra kompozice. Zářivá, neposkvrněná bělátna, oživená leskem blankytného pláště, přitahuje pozornost věřících. Role jsou zde obrácené: Tiepolo činí z mladičké Marie učitelku své

V případě *Neposkvrněného početí* je Panna Marie majestátní a naplněná klidem. „Ta, jež počala bez hříchu,“ se vznáší na zeměkouli a triumfuje nad satanem (had), jehož vládu nad světem zmařila. Její hlavu věncí koruna z hvězd, jak o tom hovoří Evangelium podle Jana, lilie pak symbolizuje nevinnost. Na obraze převládají subtilní odstíny a byl kritizován za disproportionálně protaženou siluetu Marie. Tiepolo tím zdůrazňuje význam madony, která obnovuje pouto mezi zemí a nebem, čili člověkem a Bohem. Andělé, kteří Marii obklopují, přidržují cípy pláště a závoje, což posiluje éterický, vzdušný charakter scény.

Jupiter a Danae okolo r. 1734-1736

Třebaže bychom těžko mohli *Jupitera a Danae* zařadit mezi díla charakteristická pro Tiepolovu tvorbu, jedná se o jeden z jeho nejznámějších obrazů. Plátno zakoupil hrabě Tessin, který se v roce 1736 snaží umělce získat a přivést na dvůr švédského krále. V *Jupiterovi a Danae* Tiepolo velice specifickým způsobem vypráví, jak se Jupiter proměnil ve zlatý déšť, aby získal krásnou Danae, již otec zavřel do bronzové věže. Tiepolo se rozhodl nezobrazit věž, raději ztvárnil smyslný půvab Danae na pozadí benátského paláce ve Veronesově stylu. Dcera krále Arga spí v okamžiku, kdy se Jupiter, který připomíná spíše šíleného starce než boha, k ní blíží. Amor zvedá šaty, aby odhalil baculaté hýždě Danae. Služebná využívá příležitosti a chytá zlaté mince na táč, malý psík zase odvážně čelí Jupiterovu orlovi. Humoristického

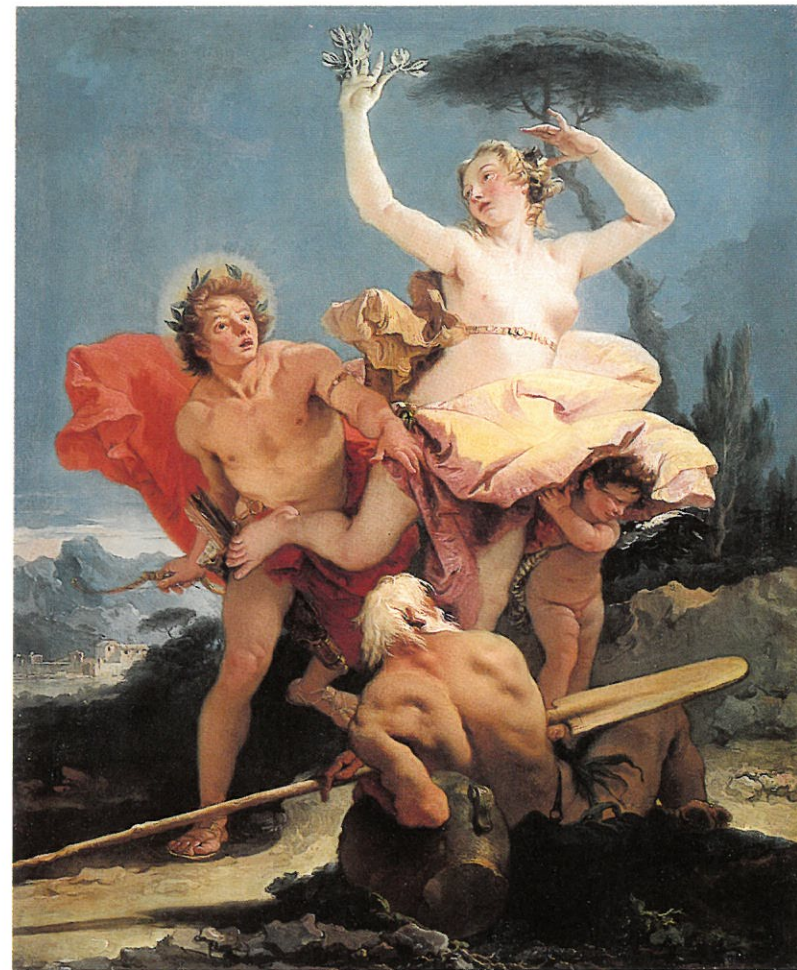
◀ **TRIUMF ZEFYRA
A FLÓRY**
okolo r. 1731-1732
395 x 125 cm
Ca'Rezzonico, Bx zzenátky

▼ **ALEXANDR
A CAMPASPE
U APELLA**
1726-1727; 42 x 54 cm
Louvre, Paříž

JUPITER A DANAĚ
okolo r. 1734-1736;
41 x 53 cm
Stockholms Universitets
Konstsamlingar, Stockholm

Tiepolo vypráví příběh Antonia a Kleopatry v sérii fresek z paláce Labia, a dále v cyklu slavných obrazů. *Hostina Antonia a Kleopatry* (nebo také jen *Kleopatřina hostina*) z muzea Cognacq Jay je přípravnou prací k dílu, jež umělec prodal polskému králi. Hladká a lesklá faktura a bohatství barev činí z uvedené skici nádherný obraz, třebaže si na některých místech můžeme povšimnout nedostatků a spěšných tahů štětce. Akce se odehrává na pozadí majestátní architektury, již si Tiepolo vypůjčil z Veronesových obrazů. Malíř zachytil melodramatický okamžik, kdy se Kleopatra chystá demonstrovat, že

její bohatství je větší než nádhera Říma. Egyptská královna a Antonius, kteří soupeří o moc a čest, se vsadili, kdo připraví honosnější banket. Kleopatru předkládá originální krmi: do octa vhodí perlu nesmírné ceny a když se perla rozpustí, královna nápoj vypije. Kleopatru tedy zvítězí, ovšem získá si rovněž srdce římského vojevůdce, jehož záměrně svádí, aby jím nahradila Julia Caesara.

▲ **APOLLÓN
A DAFNĚ**
okolo r. 1743-1745
96 x 79 cm
Louvre, Paříž

Tiepolo se také opakovaně věnuje tématu Dafné proměněné ve vavřík, tak jak příběh popsal Ovidius ve svých „Proměnách“. Z díla, které se nachází v Louvru, vyznačuje dynamika. Kompozice plná pohybu mimořádně zdařile ukazuje jak spěch Apollóna, jenž touží dostihnout nymfu, tak paniku Dafné, jež bosá utíká před vzrušeným bohem. Za všechno může Amor, kterého Apollón zesměšnil během jedné disputace. Amor se mu chce pomstít, a tak vystřelí dva šípy. Zásah prvního z nich způsobil, že se Apollón zamiloval do Dafné, působením druhého má zase nymfa k bohovi nepřekonatelný odpor. Dafné hledá útočiště a prosí svého otce, boha řeky a pramenů, aby ji proměnil ve vavřík. Tiepolo představil Peneiose v popředí, obráceného zády k divákovi. Poznáme ho podle jeho atributů, amfory a vesla.

Tento nádherný obraz nás okouzlí svými barvami. Jemné zbarvení růžového těla nymfy ještě zdůrazňuje proměnlivé odstíny roucha, do něhož je zavinuta. Její vířící úbor ji stejně halí jako odhaluje. Naposledy máme příležitost obdivovat krásu Dafné v její lidské podobě. Od pozadí zářivého, sytého blankytu nebe se odrážejí půvabné paže, ale z dívčích prstů již začínají vyrůstat vavříkové listy.

Hostina Antonia a Kleopatry okolo r. 1742-1743

▼ HOSTINA ANTONIA A KLEOPATRY

okolo r. 1742-1743; 50,5 x 69 cm
Musée Cognac Jay, Paříž

rozměru tohoto půvabného díla si nelze nepovšimnout.

Docela jiná nálada panuje na obraze *Triumf Zefyry a Flóry*. Tiepolo, ve snaze oslavit svazek větru s jarem, maluje obraz, který se vyznačuje určitou vážností, ale současně také radostnou lehkostí – dvěma vlastnostmi skutečného štěstí. Gesto Flóry, jež přidržuje v ruce cíp roucha a Zefyry, jež pozvedá nevěstin víněk, dodává zobrazené scéně mírný a zároveň triumfální půvab.

Plátno nazvané *Alexandr a Campaspe u Apella* rovněž vypráví milostný příběh převzatý z „Kapitol o přírodě“ Plinia staršího. Malíř Apelles má na přání Alexandra Velikého vytvořit portrét jeho milenky, krásné Campaspe, přitom se ovšem do své modelky zamiluje.

“Tiepolo, poslední dekorátor
plafondů, je manýrista, jenž ve
svých náboženských obrazech
hledá melodrama,
v alegorických dílech zase
pohyb a působivý efekt.”

HIPOLIT TAINE, FRANCOUZSKÝ FILOZOF, HISTORIK A KRITIK,
1864

Alexandr, dojatý jejich láskou, se dívky vzdá a přenechá ji Apellovi. Téma je v tehdejší malířské umění populární. Alexandrův dar umožňuje umělcům vyjádřit, že i ti největší panovníci by měli umění nejen obdivovat, ale také kompenzovat tvůrci jeho námahu. Tiepolo se k danému námětu vrátí několikrát. Neskrývá, že se s Apellem ztotožňuje. Na plátně, jež se nachází v Montrealu, zobrazil sám

sebe jako Apella, Campaspe dal zase rysy své manželky. Zde reprodukuje jiné plátno. Obraz je uložen v Louvru a představuje scénu pózování, během níž se ze hry pohledů rodí milostné vzplanutí mezi umělcem a modelkou. Alexandr, otočen z profilu, hledí jinam a naznačuje tím svoje velkomyslné rozhodnutí.

Nalezení Mojžíše okolo r. 1740

◀ **VIDĚNÍ SVATÉHO KLEMENTA**
okolo r. 1735-1739; 488 x 256 cm
Alte Pinakothek, Mnichov

▲ **NALEZENÍ MOJŽÍŠE**
okolo r. 1740; 197,5 x 339,7 cm
National Gallery of Scotland, Edinburgh

TECHNICKÁ POZNÁMKA

„Modello“, realizované olejovými barvami, představuje jednu ze základních etap umělce pracujícího na fresce, případně malíře, jenž se chystá vytvořit obraz velkého formátu. Jedná se o skicu provedenou v oleji a první verzi, která umožňuje představit zákazníkovi návrh díla. Na olejové skice si Tiepolo zkouší barvy, jež hodlá použít. Rád spolu kombinuje čisté a neutrální barvy. Tiepolova „modella“ jsou tak krásná, že se jich Algarotti snaží co nejvíce získat pro sebe.

Jak Tiepolovy fresky, tak jeho obrazy, jsou ve světě umění proslulé svými obrovskými rozměry. *Nalezení Mojžíše* a *Vidění svatého Klementa* jsou toho nejlepším příkladem. Jejich formát možná vysvětluje, proč bylo *Nalezení Mojžíše* přešlито na dvě části. Jeden díl je nyní uložen v Edinburghu, kdežto druhý se nachází v soukromé sbírce. Scéna z Edinburghu, kterou zde prezentujeme, představuje levou stranu obrazu, jež byla původně spojena s pravou, kde bychom mohli spatřit osamělou postavu halapartníka a psa, kteří jsou od hlavní skupiny, zachycené na levé polovině, odděleni krajinou.

Nalezení Mojžíše je také dalším, a to nezvratným důkazem, že s pokračujícími léty je Tiepolo stále více ovlivňován tvorbou Paola Veronesa, od něhož si vypůjčil například asymetrickou kompozici daného díla. Veronesovy obrazy jsou v osmnáctém století na trhu s uměním vysoce ceněny a víme, že Tiepolo často realizoval jejich kopie a prodával je. Malíř se inspiroval Veronesovou tvorbou, má obchodnický talent a je

podnikavý, jak zjistíme také z jiných dokladů. Tiepolo neváhá za svá díla požadovat vysoké ceny. Arcibiskup kurfiřt Klement August z Kolína nad Rýnem zaplatil vysokou částku za *Vidění svatého Klementa*. Obraz je určen pro hlavní oltář jednoho z německých klášterů a jedná se o malířskou afirmaci dogmatu svaté Trojice, která se zjevuje svatému Klementovi, papeži katolické církve. Pohledy papeže a andělů směřují naši pozornost k Bohu otci, jenž je zde představen v doprovodu holubice – Ducha svatého a Ježíše Krista – syna, který nese kříž symbolizující jeho obět a ukládající víru ve vykoupění. Svatou Trojici doprovázejí andělé, kteří přidávají k hnědozlatým barvám, jež na obraze dominují, čisté modré a žluté odstíny. Prostorná a prosvětlená stavba se stává dokonalým pozadím pro zjevení. V případě *Vidění svatého Klementa* spojuje Tiepolo nadpřirozený boží řád s realistickými detaily, jako jsou kupříkladu dýmající kadidelnice v popředí nebo papežské insignie, které drží sedící andílek.